

Anexa nr. 6

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE

TITLUL: *STRUCTURA LIMBII ROMÂNE ÎN SINCRONIE ȘI DIACRONIE. MORFOLOGIE, SINTAXĂ, VOCABULAR*

Domeniul de abilitare: FILOLOGIE

Autor: Croitor Ileana-Blanca

Prezenta teză de abilitare prezintă contribuțiile mele științifice de după susținerea tezei de doctorat (2011) și planurile de dezvoltare a carierei de cercetare. În prima parte a tezei, *Realizări științifice, profesionale și academice*, am prezentat principalele lucrări la care am lucrat în ultimii 11 ani, grupate de domenii principale. Am început cu domeniul Formarea cuvintelor, la care am lucrat cel mai mult în ultimii ani. Principala lucrare din domeniu o reprezintă tratatul *Formarea cuvintelor în limba română*, a cărui realizare a început la Institutul de Lingvistică din București în urmă cu mulți ani. Am participat și particip la redactarea celui de-al patrulea volum al seriei, *Sufixele nominale și adverbiale*, care va fi publicat în cca 4 părți, datorită numărului mare de sufixe și de derivate sufixale substantive, adjectivale și adverbiale. La prima parte, cuprinzând sufixele care încep cu literele A – C, publicată în 2015, am contribuit cu zece capitole (monografii): *-ACEU*, *-ACEE* (coautoare: Elena Carabulea), p. 34–39; *-AL* (*-ale*, *-aliu*, *-el*), p. 97–119; *-ALE*, *-ALII*, p. 119–124; *-AT¹* (*-et*; *-atul*, *-ata*, *-ați*), *-ĂT*, *-IT¹*, *-UT*, p. 357–374; *-AT²*, *-IT²* (*-ită*), p. 375–382; *-AT³* (*-atum*, *-ată*), p. 382–392; *-ATĂ²*, p. 392–394; *-Ă* (*-a*) (coautoare: Carmen Mîrzea Vasile), p. 443–453; *-ĂCIUNE* (*-ăcine*, *-ăciure*, *-ăciună* / *-ăcină*), *-ĂCIUNE*, *-ECIUNE*, *-ICIUNE*, *-IUNE²* (*-une*, *-ure*) (coautoare: Elena Carabulea), p. 454–465; *-ĂT*, *-ET¹* (*-it*), p. 479–486. La final, am contribuit la revizia volumului. Tratatul *Formarea cuvintelor în limba română* cuprinde un inventar de derivate sufixale foarte bogat, de la primele texte atestate și materiale dialectale, până la creații recente din presă sau de pe internet, surprinzând productivitatea sufixelor în toate perioadele și în diverse registre de limbă.

Pentru a completa tabloul vitalității unor sufixe în româna actuală, am publicat ulterior 3 volume dedicate cuvintelor recente din limba română, nou atestate și neînregistrate în alte

dicționare (inclusiv în *Dicționarul de cuvinte recente* al doamnei profesor Florica Dimitrescu, care a servit drept model). Prima dintre este *Inventar cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online (ICSO¹)*, publicată în 2020 la Editura Academiei Române, la care le-am avut coautoare pe Ana-Maria Barbu, Anabella-Gloria Niculescu-Gorpin, Carmen-Ioana Radu și Monica Vasileanu, un mini-dicționar de cca 1400 de cuvinte și sensuri neînregistrate în alte dicționare, din care am redactat cca 650. Etimologia cuvintelor din *Inventar* este variată, dar se remarcă atât numărul mare de anglicisme, cât și numărul mare de creații interne, mai ales derivate cu sufixe și compuse cu prefixoide și sufixoide. *Inventarul* pune în evidență disponibilitatea foarte mare a românei spre derivarea cu sufixe: sufixe vechi și neologice se pot atașa la diverse baze, inclusiv anglicisme foarte recente (*all-inclusivist*, *boosta*, *boota*, *bootabil*, *brandui*, *clubberită*, *copy-păstui*, *copywriterită*, *crack-ui* „a sparge codul unui program; a pirata un program; a elimina (în mod ilegal) anumite elemente dintr-un program original, precum elementele de siguranță, adware etc.”, *freelancerită*, *gamerită*, *hipsterită*, *influencerită*, *promoterită*, *vloggerită*, *youtuberită* etc.). A doua lucrare este dedicată derivării sufixale în româna actuală: *Sufixe în limba română actuală. Formații recente*, pe care am publicat-o în 2021 la Editura Universității din București și care cuprinde 1600 de derivate sufixale nou atestate în diverse registre ale limbii române, neînregistrate în alte dicționare. Ele au fost culese online în perioada 2015–2020, dar site-urile unde se găsesc sunt și mai vechi de 2015, iar unele publicații online chiar mai vechi de ultimii 30 de ani (deci nu chiar „recente”), inclusiv din a doua jumătate a secolului al XIX-lea sau din prima jumătate a secolului al XX-lea. A treia lucrare dedicată vocabularului recent, cuprinzând cuvinte neînregistrate în alte dicționare, am publicat-o în 2022 la Editura Universității din București: *Dinamica vocabularului limbii române. Mic dicționar de cuvinte recent atestate*. În subcapitolul **1.5**, am prezentat o sinteză a productivității sufixelor în româna actuală (recentă) așa cum reiese din ultimele două cărți publicate.

Al doilea domeniu prezentat în teză este cel al sintaxei: este vorba de capitole în gramatici publicate la Oxford University Press (*The Grammar of Romanian*, 2016; *The Syntax of Old Romanian*, 2016), John Benjamins Publishing Company (*A Reference Grammar of Romanian*. Vol. 1: *The Noun Phrase*, 2013; *Adjective–Adverb Interfaces in Romance*, 2017), dar și la edituri din țară sau în reviste și conferințe. Acestea se grupează în jurul mai multor teme: predicția secundară, coordonarea, acordul, vocativul, dublarea clitică (tema proiectului postdoctoral), structurile specificaționale, genitivul, definitudinea, interferențele dintre clasa adjectivului și cea a adverbului, negația.

Al treilea domeniu în care am lucrat este morfologia flexionară, cu studii legate de morfologia substantivului și de cea a pronumelui (în sec. al XIX-lea).

A doua parte a tezei, *Planuri de evoluție și dezvoltare a carierei profesionale, științifice și academice*, este structurată în jurul a două proiecte principale: tratatul *Formarea cuvintelor în limba română, IV. Derivarea nominală și adverbială*, care continuă cu sufixele de la litera *E* (partea a doua) și litera *I* (partea a treia), și proiectul de cercetare exploratorie *Structura complexă a expresiilor definite*, finanțat de UEFISCDI, nr. PN-III-P4-PCE-2021-0042, coordonat de Ion Tudor Giurgea de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, în cadrul căruia voi lucra la câteva teme:

- a) Dubla definitudine în română;

- b) Marcarea diferențiată a obiectului direct definit;
- c) Coordonarea unor nominale la singular nearticulate;
- d) Căderea articolului după prepoziții în româna veche și modernă;
- e) Definitivitatea și cazul vocativ;
- f) Utilizarea articolului definit în morfologia derivațională.

Am mai abordat unele dintre aceste teme de-a lungul timpului (dubla definitivitate, marcarea obiectului direct, vocativul), celelalte vor fi explorate în următorii 3 ani. Dubla definitivitate cuprinde atât contexte cu determinanți diferiți (*luna cea frumoasă*), cât și contexte cu repetarea articolului definit (*adormirea preasfintei Născătoarei de Dumnezeu*, la Ivireanul). Coordonarea unor nominale la singular nearticulate implică contexte de tipul *Mamă și fiu erau uniți în durere*, în care nearticularea nominalului e permisă doar în coordonare. Căderea articolului după prepoziție trebuie urmărită în evoluția sa diacronică, deoarece în limba veche erau mai multe contexte cu articulare decât în limba contemporană. În ce privește definitivitatea și cazul vocativ, sunt de urmărit mai multe aspecte: gramaticalizarea lui *-lor* ca marcă de vocativ, relația dintre vocativul în *-e* și vocativul în *-ule* (la masculin singular), relația dintre desinența *-o* și definitivitate (la feminin singular), concurența dintre formele articulate și cele nearticulate etc. În morfologia derivațională se întâlnesc cel puțin două situații în care articolul definit are valoare de afix derivativ: afixul *-a* din cadrul sufixului masculin (și de gen comun) *-ea²*, interfixul (*vocală+*) *-l-* prezent în foarte multe sufixe (*-lea*, *-ulea*, *-uleie*, *-ulice*, *-ulină* etc.).

La finalul acestei părți am vorbit despre posibile teme de doctorat pe care le-aș putea coordona:

Sufixe moștenite – aspecte comparative cu alte limbi romanice

Sufixe cu valoare augmentativă în limba română

Derivate cu valoare depreciativă în limba română

Compunerea în limba română contemporană

Sufixe de origine slavă din limba română

Diminutivarea în limba română contemporană. Valori contextuale, studiu pe corpus

Concurența între sufixe, în sincronie și în diacronie

Sufixe moționale

Concurența între derivare și alte mijloace de exprimare („ionescian” vs. „lui Ionescu”)

Derivarea regresivă

Sufixe colective în limba română

Valori contextuale asociate cu derivarea în limba română

Sufixe abstracte

Productivitatea sufixelor verbale în limba română actuală